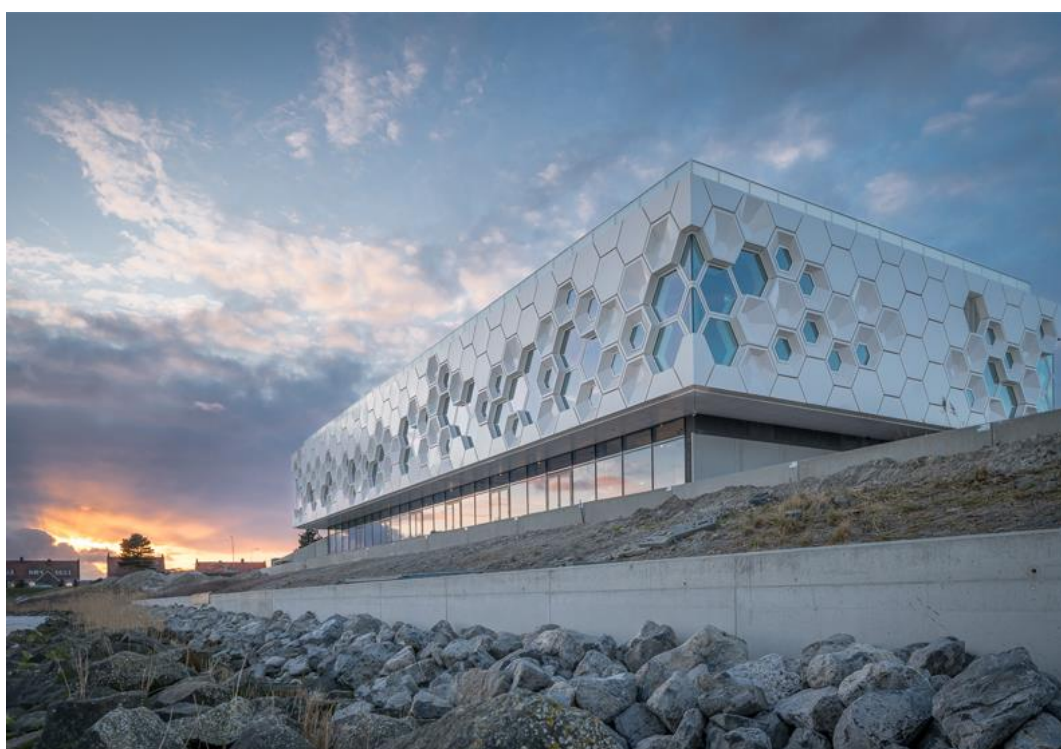

Raad van Advies Waddenzeehavens
4 december 2018 van 17.30-20.30 uur

Afsluitdijk Wadden Center, Kornwerderzand

Verslag van de zeventiende Raad van Advies

10 december 2018

**Arjen Bosch
Hans Punter**

Inhoud

1.	Agenda, verslag en mededelingen	1
	Verslag	1
	Mededelingen	1
2.	Aanbieding Pact van Marrum	1
3.	Waddenbeheerautoriteit	2
	Samenvattend	3
4.	Investeringskader Waddenfonds	3
	Green Shipping	3
	EcoPorts innovatie	4
5.	Evaluatie Waddenacademie 2013-2018	4
6.	Gebiedsagenda Wadden 2050	4
7.	Financiën Raad van Advies	5
8.	Planning	5
	Rondvraag	5
	 Bijlage 1: Deelnemers Raad van Advies 4 december 2018	 6

Agenda

1. Toelichting op agenda, verslag en mededelingen
2. Pact van Marrum
3. Waddenbeheerautoriteit
4. Investeringskader
5. Evaluatie Waddenacademie
6. Gebiedsagenda Wadden 2050
7. Financiën
8. Planning
9. Rondvraag

Raad van Advies Waddenzeehavens

Rijkswaterstaat ontving de zeventiende Raad van Advies op 4 december 2018 in het Afsluitdijk Wadden Center te Kornwerderzand. Aan de orde waren het aanbieden van het Pact van Marrum aan de minister van IenW, de Waddenbeheerautoriteit, het Investeringskader Waddengebied, de evaluatie van de Waddenacademie en de voortgang van de Gebiedsagenda.

1. Agenda, verslag en mededelingen

Voorzitter Tineke Netelenbos heet de aanwezigen welkom en dankt Rijkswaterstaat voor het gastheerschap en raadt iedereen aan die dit nog niet heeft gedaan, om de tentoonstelling op de eerste verdieping te bekijken.

- De aanwezigen stemmen in met de in de Leidraad voorgestelde Agenda.

Verslag

- Het verslag van de Raad op 28 juni jl. wordt ongewijzigd vastgesteld.
- Naar aanleiding van dit verslag:
 - Aan de voorbereidingen van de *European Maritime Day 2021* die plaatsvindt in Den Helder, wordt inmiddels gewerkt.
 - De CWN maakte, onder verwijzing naar het pact van Marrum, bezwaar tegen de voorgestelde hoogte van het geplande Werelderfgoedcentrum in Lauwersoog. De betrokken partijen zijn hierover in gesprek gegaan en inmiddels wordt aan een nieuw, aangepast ontwerp van het gebouw gewerkt.
 - De gemeente Delfzijl en de SBE zijn de Raad erkentelijk voor de in een brief aan het Waddenfonds uitgesproken steun voor het project Djewels.

Mededelingen

- De rijksgrens in de Eems tussen Nederland en Duitsland wordt al sinds 1464 betwist. In 1960 werden beide landen het binnen de 3-mijlszone eens over de grens en de daar geldende spelregels van het ‘betwiste gebied’ en onlangs is in goede samenwerking met de Duitse collega’s ook de grens binnen de 12-mijlszone (Westereems) overeengekomen. Een mijlpaal.

2. Aanbieding Pact van Marrum

Op het ministerie van IenW is op 29 oktober door Arjen Kok (CWN) en Paul Pot (Port of Harlingen) het Pact van Marrum toegelicht en officieel aangeboden aan minister Cora van Nieuwenhuizen.

- De minister juichte dit initiatief van natuurbescherming en havens toe. Ze was zeer te spreken over de samenwerking en het commitment van de partners, maar kan en gaat zo iets niet voorschrijven.
- Paul Pot en Marco Glastra vonden het een plezierig gesprek, waarbij ook over de Beheerautoriteit werd gesproken. De minister heeft geen standpunt ingenomen, maar gaf wel aan te hechten aan een goede inbreng van de gebruikers.
- De Raad dankt Erica Slump voor het leggen van het contact met de minister.
- Op de vraag of Building with Nature in strijd is met het Pact van Marrum, is het antwoord neen. Building with Nature is er voor Den Helder en Harlingen zelfs expliciet in opgenomen. Het Pact van Marrum biedt ook houvast in andere discussies, zoals over de Gebiedsagenda.

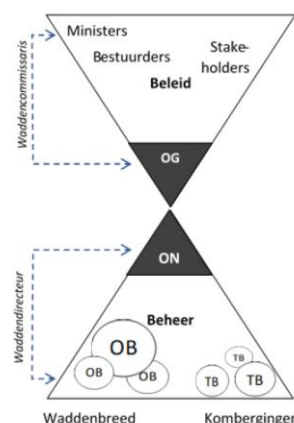
3. Waddenbeheerautoriteit

Arjen Bosch presenteert de aanleiding en samenwerking met de andere gebruikers bij de verkenning van AT Osborne, en licht de visie van de gebruikers op de beheerautoriteit toe. Bij de Waddenzee is een groot aantal sectoren (14), overheden (33) en beheerders (13) betrokken. In die complexiteit signaleert AT Osborne problemen met vergunningen, met monitoring, handhaving en fysiek beheer. De problemen raken uiteindelijk alle gebruikers van het Waddengebied. In de vorige Raad is ook gesignaleerd dat het aan beleidskracht ontbreekt, en dat ook de Noordzeekustzone meegenomen zou moeten worden. De inzet richt zich daarom op vier punten:

- Onderschrijf de problematiek die AT Osborne signaleert.
- Werk samen met de gebruikers van het gebied.
- Betrek de Noordzeekustzone bij het gebied.
- Overweeg de figuur van een Waddencommissaris.
- Kijk naar werkbare mandaatconstructies.

De opdracht aan AT Osborne richt zich primair op de beheerkant, zoals het ook in het Regeerakkoord geformuleerd is. Hun probleemanalyse geeft aan dat er geen sprake is van een gesloten beleidscyclus, dat verantwoordelijkheden voor beleid en beheer zijn versnipperd en dat ze door elkaar heen lopen. Met een integraal beheerplan en een beleidsautoriteit zou daarin lijn kunnen worden gebracht.

- Gezien de vele bij de Waddenzee betrokken overheden (overzicht benoemt er 33) vraagt een slagvaardige *beheerautoriteit* ook om een eenduidige *beleidsautoriteit*, en zou het logisch en praktisch zijn om bij de begrenzing van het gebied de Noordzeekustzone mee te nemen.
- Steek daarbij in via de opdrachtgevers- en de opdrachtnemerskant.
- Uit oriënterende gesprekken die voorzitter Tineke Netelenbos voerde, kwam de wenselijkheid van een beleidsautoriteit naar voren. In andere sectoren zijn goede ervaringen met de aanstelling van een Regeringscommissaris.
- In het Regeerakkoord motiveert de complexiteit van de beheeropgave het aanstellen van een beheerautoriteit. Als daar geen beleidsautoriteit bij komt, is het niet te doen om het beheer (van rijk, provincie, gemeente, etc.) aan te sturen. Mogelijk is de beleidsautoriteit zelfs belangrijker dan de beheerautoriteit. Erken in elk geval de nauwe relatie tussen beheer en beleid en trek een bepaalde periode uit om een goede afstemming tussen beide te realiseren.
- Is het een idee om te adviseren dat je ook het beleid moet coördineren, als je naar een beheerautoriteit zoekt? Die discussie bestaat al veel langer.
- De ‘bestuurlijke spaghetti’ is een metafoer die je niet al te zwaar moet nemen. Uiteraard moet er wel een afstemming komen: wie gaat waarover. Bedenk echter dat de bestaande ambities van rijk, provincie en gemeente al redelijk in evenwicht zijn. Zet daarom niet te zwaar in op iemand met een vergelijkbare positie als die van de Deltacommissaris.
- De beide piramides – die van opdrachtgever en opdrachtnemer in de figuur hiernaast – zijn zeer herkenbaar. Is er eenmaal een integraal beheerplan geformuleerd, dan kun je er gezamenlijk wel uitkomen (als ware men één beheerder). Maar er moet in dat geval óók een heldere, integrale beleidsopdracht liggen. Neem de tijd om af te tasten hoe je die regie het best zou kunnen oppakken.
- AT Osborne rapporteert in december 2018. Er is heel veel consensus over de noodzaak van een scheiding van beleid en uitvoering, maar beide moeten wel op

elkaar afgestemd worden. Er liggen wel heel veel beleidskeuzes over het gebied die zo'n afstemming bemoeilijken, zoals die over medegebruik, winning van delfstoffen, en dergelijke.

- Het aanstellen van een regeringscommissaris hoeft niet via een wet geregeld te worden, dat kan ook met een koninklijk besluit of anderszins.

Samenvattend

- We wachten het advies van AT Osborne af en daarin zitten naar verwachting geen voorstellen over een Regeringscommissaris of de Noordzeekustzone.
- Realiseer je dat de Raad niet namens bestuurders spreekt. De voorzitter adviseert namens gebruikers zoals ze dat doet bij de Gebiedsagenda. Zo kan ze ook adviseren over de aanbevelingen van AT Osborne aan de minister.
- De Raad spreekt haar waardering uit voor het op het onderwerp Waddenbeheer- autoriteit samen optrekken met de andere gebruikers.
 - **Neem nu geen harde standpunten in en zorg dat het gesprek wordt voortgezet.**
 - **Adviseer om een topadviseur van de Algemene Bestuursdienst opdracht te geven om de voorstellen van AT Osborne uit te werken en daarin ook verbetering vanuit de beleidskant mee te nemen.**

4. Investeringskader Waddenfonds

Arjen Bosch licht toe hoe de programmalijnen voor EcoPorts (innovatieve projecten) en *Green Shipping* (schoon en CO₂-neutraal varen) zijn uitgewerkt.

Green Shipping

Een startpunt was de inventarisatie van de scheepstypen die de Waddenzee gebruiken, gerelateerd aan de bunkervolumes in de grootste havens. Door je te richten op de schepen met 'vaste ligplaatsen' besla je een groot deel van het volume en bereik je veel gebruikers. Op het thema *Green Shipping* kun je samen met een aantal partners een meerjarig perspectief bouwen: zet in op een energietransitie en gebruik daarvoor de mogelijkheden tot ombouw bij groot onderhoud.

- *Next Generation Shipyards* doet met steun van de provincie al een studie naar de technieken die haalbaar zijn. Daarbij kijkt men ook naar de mogelijkheden voor de chartervloot.
- Een knelpunt is dat je bijvoorbeeld voor een aanbod van 'groene' waterstof ruimte moet hebben in de haven, en een vraag moet hebben met een volume die het aanbod rendabel maakt. Het bedrijf *Holthausen Clean Energy* in Hoogezand heeft al een waterstof-productie-unit die in elke haven past. Bedenk dat de huidige gebruikers al tal van verschillende brandstoffen innemen. Al die verschillende vragen moet je dan als haven wel faciliteren.
- Als er een relatie is tussen het brandstofgebruik en de diepgang van schepen, moet ook aandacht worden gegeven aan het minimaliseren van de diepgang. Los daarvan blijft voor de havens de garantie bestaan dat de vaargeulen op diepte worden gehouden.
- De energietransitie kost geld en dat roept de vraag op hoe je fondsen moet organiseren om haar te realiseren. Kijk daarbij niet uitsluitend naar het Waddenfonds en Nederlandse stimuleringsregelingen, maar ook naar Europese fondsen. Een voorbeeld daarvan is het EU-programma *Blue Growth*. Bedenk daarbij dat de bereidheid om in de transitie te investeren niet alleen hangt op subsidies (waaraan voor bedrijven vaak lastige voorwaarden zijn verbonden), maar ook op gunstige financieringsvoorwaarden. In dat verband kan het idee van een *revolving fund* worden meegenomen.
- Is de ambitie van het programma *Green Shipping* in de periode tot 2028 niet veel te laag, als je inzet op één CO₂-neutraal vaartuig per scheepstype in 2022?

- Harm Post heeft nog een suggestie over het formuleren van de ambitie die hij schriftelijk zal toesturen.
- De Raad steunt het *Green Shipping*-voorstel, waarbij in de verdere uitwerking ervan met de opmerkingen rekening wordt gehouden.

EcoPorts innovatie

Het Waddenfonds ondersteunde verschillende innovatieve projecten voor en in de havens. Deze bewijzen hun levensvatbaarheid en worden ook door de markt opgepakt. Het blijkt echter lastig om tot innovatieve oplossingen te komen voor grotere thema's als het bestrijden van afval, onderwatergeluid, verduurzaming van havenkades, plastic in zee, en dergelijke: waar begin je, en hoe organiseer je de innovatie.

- De NOVU, de Nederlandse Orde van Uitvinders, pakt vragen van havens op.
- iTanks, een kennis- en innovatieplatform voor havengebieden, stimuleert innovaties in de havengerichte bedrijven en industrie.
- Organiseer een *Wadden Seaport Ambassadors*, vergelijkbaar met de *Wageningen Ambassadors* (WUR); een netwerk dat nieuwe ideeën en dynamiek genereert.

Om een start te kunnen maken met bredere innovaties, worden gesprekken gevoerd met havens en havenbedrijven, komen er brainstormsessies met havens en visserij, krijgt het NOVU-jubileumcongres het thema 'Waddenzeehavens' en worden namens de Raad nog op verschillende andere manieren initiatieven ontplooid. Met provincies en Rijkswaterstaat worden gesprekken gevoerd over de financiering. Daarom is ook het standpunt van de Raad belangrijk.

- De Raad stemt in met het EcoPorts-innovatieprogramma en werkt mee aan de aangekondigde bijeenkomsten.

5. Evaluatie Waddenacademie 2013-2018

Het is een mooi resultaat dat de evaluatiecommissie het werk van de Waddenacademie als 'zeer goed' beoordeelt en dat is zeker een felicitatie waard. De Raad is blij met de aanbeveling van de Commissie Dekker over het betrekken van stakeholders.

- Om te voorkomen dat er brede bijeenkomsten met heel veel verschillende stakeholders worden georganiseerd, neemt de Raad het voorstel over om de Waddenacademie te adviseren focus aan te brengen, in de vorm een bijeenkomst over het thema 'waddenzeehavens'.

6. Gebiedsagenda Wadden 2050

Arjen Bosch geeft in een korte presentatie aan hoe de Gebiedsagenda tot stand komt, waar we ons in dat proces nu bevinden en wat er in 2019 op de agenda staat.

- Het proces is nog niet zo georganiseerd dat de Stuurgroep Gebiedsagenda de knopen doorhakt, maar zij voert veel discussies (wat vooral in de Projectgroep zou moeten gebeuren), waardoor de voortgang tegenvalt en het proces ook niet in 2018 wordt afgerond.
- Pas na de Statenverkiezingen wordt een bestuurlijke conferentie over de 95%-versie van de Gebiedsagenda georganiseerd.
- De in de stuurgroepen vertegenwoordigde partijen moeten zelf hun achterbannen raadplegen.
- In januari 2019 komen er drie bijeenkomsten, voor Raden- en Statenleden, in elk van de drie noordelijke provincies een.
- Zorg dat er ook een tafel is waar de Waddenzeehavens aan bod komen.

- Kees Visser zit in de Projectgroep namens de waddenkustgemeenten. Het onderwerp Ecologie levert spanning op, en verder liggen er nog problemen op het gebied van snelvaren, zeespiegelstijging en defensie.
- Blijf niet teveel hangen in wat nu problematisch en actueel is, maar kies een goede toon en word het eens over de stip die je op de horizon wilt zetten.
- In de projectgroep speelt het onderwerp zoutwinning bij Harlingen. Bij het scenario dat de doelen van Parijs worden gehaald, de opslibbing van de platen de zeespiegelstijging in 2030 al niet meer kan bijhouden, als de delfstoffenwinning wordt voortgezet.
- De voorzitter adviseert Harlingen om de consequenties van het stoppen met de zoutwinning inzichtelijk op een rijtje te zetten.
- Veel knelpunten in de Gebiedsagenda moeten in de bovenste, bestuurlijke driehoek worden opgelost (snelvaren, mijnbouw, medegebruik).
- Het visserijconvenant moet geëvalueerd worden maar blijft van kracht – er is geld voor het uitkopen van vergunningen – en het wordt dus gewoon uitgevoerd.
- Zijn we wel goed bezig met de Gebiedsagenda? De uitkomst moet wel synchroon lopen met wat er over twee jaar uit de Nationale, Provinciale en Gemeentelijke Omgevingsvisie komt.
- Zorg dat er concrete afspraken worden gemaakt; niemand wil dat na de instemming op de Gebiedsagenda de discussies opnieuw worden gedaan.
- In februari is er weer een Stuurgroep. Deze wordt voorbereid met de havens, havenbedrijvenverenigingen en visserij.

7. Financiën Raad van Advies

Omdat het werk voor de Stuurgroep Gebiedsagenda in 2019 doorloopt, vraagt de voorzitter of de gemeenten en havens in 2019 eenzelfde extra bijdrage willen leveren, als de bijdrage in 2018.

- De gemeenten en de havens gaan akkoord met dezelfde vaste en aanvullende bijdrage voor 2019.

8. Planning

De volgende Raad zal plaatsvinden in Lauwersoog, in het voorjaar van 2019. We zijn dan te gast van de nieuwe gemeente Het Hogeland.

Rondvraag

Voor de rondvraag zijn geen punten ingebracht.

Ter afsluiting dankt de voorzitter Erica Slump nogmaals voor de gastvrijheid, en de aanwezigheid voor hun bijdragen aan deze Raad.

Bijlage 1

Deelnemers Raad van Advies 4 december 2018

Tineke Netelenbos (voorzitter)	voorzitter Raad van Advies Waddenzeehavens
Marijke van Beek	burgemeester Eemsmond
Arjen Bosch (secretaris)	secretaris Raad van Advies Waddenzeehavens
Tammo Bult	directeur Wageningen Marine Research
Marco Glastra	directeur Het Groninger Landschap vertegenwoordigt CWN
Harm Post	directeur haven Lauwersoog
Paul Pot	directeur Port of Harlingen
IJzebrand Rijzebol	wethouder Delfzijl
Jacoba Bolderheij	directeur Port of Den Helder
Paul Schoute	wethouder Harlingen
Bob Haitzma	voorzitter Haven- en Scheepvaartvereniging Den Helder
Koen Schuiling	burgemeester Den Helder
Erica Slump	HID Rijkswaterstaat Noord-Nederland
Henk Staghouwer	gedeputeerde Groningen, Waddenprovincies
Kees Visser	wethouder Den Helder
Cor Zijderveld	voorzitter Samenwerkende Bedrijven Eemdelta
Hans Punter (verslag)	tekst en vorm
